

Crítica

MONTURIOL, Antoni [et al.] *Art sacre gironí d'ahir i d'avui*. Exposició al Museu d'Art de Girona, del 7 d'abril al 8 de juliol de 2001. Barcelona: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions, 2001. 100 p.

MORÉ, David. *Cas Fuster: la família Martí a través dels seus documents*. Quaderns d'estudis tossencs 6. La Llagosta: Dumon, 2000. 290 p.

MUÑOZ i TORRES, Sílvia. *Isidre Macau i Teixidor: mestre i naturalista Palau-Saverdera 1881-Barcelona 1946*. Girona: Dlleure, 1999. 49 p.

PADROSA, Inés. *Bibliografia interdisciplinària de l'Alt Empordà*. Girona: Alzamora Artràfica, 1999. 2 vol.

PADROSA, Inés. *Terrades*. Barcelona: Columna, 1999.

PASTELLS, Josep. *Rere el mirall*. Barcelona: Proa, 2001. 104 pàg.

PLANAS, Sílvia. *Filles de Sara. Dones jueves de la Girona medieval*. Girona: CCG, 2001. 142 p.

PLANAS, Sílvia. *Filles de Sara*. Girona: CCG, 2001. 144 p.

PLANELLA, Gabriel. *Mescal*. Barcelona: Proa, 2001. 72 p.

PONS, Enriqueta. *Pobles de muntanya, pobles d'aigua al Pirineu Oriental (1100-650 a C)*. Figueres: Brau, 2000. 188 p.

PUERTO i PARRAMON, Jordi. *Cròniques en forma de cercle*. Santa Coloma de Farners: GISC, 2000. 272 p.

PUIG i LLENSA, Pere. *Els tres dalls*. Barcelona: Viena, 2001. 944 p.

PUIGVERD, Joaquim M. *Església, territori i sociabilitat (s. XVII-XIX)*. Girona: Universitat de Girona, 2001, 240 p.

PUJOL i SERRA, Joan. *La cuina de casa nostra: el que cal saber*

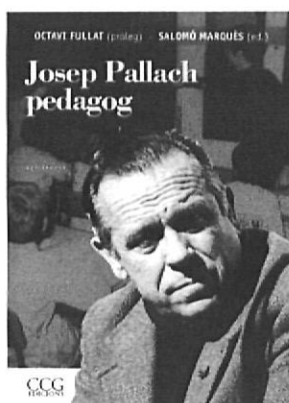
Justícia a un pedagog

MARQUÈS, Salomó (ed.) **Josep Pallach pedagog. Antologia de textos**. CCG Edicions. Girona, 2002. Col. Joan Puigbert, núm. 2. Pròleg d'Octavi Fullat. 144 pàgines

Aquest és un llibre que fa justícia. Vint-i-cinc anys després de la mort de Josep Pallach, el seu pensament sobre educació, els seus escrits, eren pràcticament introbables a les llibreries, i no anem pas sobrats, en aquest país, de pensadors sòlids, de pedagogs de volada com és el cas de Pallach.

L'editor ha seleccionat per a aquesta antologia quatre textos escrits i publicats entre 1964 i 1973, anys de gran efervescència social a Europa, social i política a Catalunya. I l'educació, aquest esforç de transmissió cultural, d'alliberament de les consciències i de progrés de les societats, hi tenia, ben lògicament, un paper destacat. Són quatre textos de política educativa, escrits des d'un profund coneixement dels clàssics de la pedagogia renovadora (començant per J.J. Rousseau, avui tan devaluat) i des d'un declarat compromís polític amb el socialisme democràtic i amb el redreçament nacional de Catalunya.

A part de la lúcida anàlisi dels canvis econòmics, socials i culturals que esdevinguts al món després de la II Guerra Mundial que fa a «La explosió educativa», sorprèn encara avui, immersos com estem

en una pretesa «lei de qualitat de l'ensenyament» —que no s'està de blasmar tot allò que fa de l'educació una eina de desenvolupament personal i un instrument corrector de les desigualtats socials—, la pertinència i la permanència del seu pensament, tan actual avui com 40 anys enrera, tan realista i tan ambiciós com quan fou plantejat.

Gran part de les seves aportacions se centren en l'ensenyament secundari, que tan bé coneixia des de la pràctica, la nostra actual ESO: quant hi podrien aprendre polítics i educadors, ciutadans en general, més enllà de les preocupacions quotidianes, simplement aixecant una mica el vol per veure l'abast i les conseqüències d'una educació comprensiva per a tots fins als 16 anys!

Salomó Marqués el presenta com un pedagog socialista català. Octavi Fullat, fent ús d'un qualificatiu molt apreciat per Pallach, s'hi refereix com un pedagog «agònic», per les seves concepcions tenses entre pols contraris (entre el

marxisme i l'anarquisme, entre el positivisme i el personalisme de Mounier).

L'antologia de textos pedagògics de Pallach apareix, a més, a l'empara de la col·lecció Joan Puigbert, l'inoblidable historiador, pedagog i polític gironí. Una empara extraordinàriament adient per al polític, pedagog i historiador gironí Josep Pallach.

Xavier Besalú

Comunicació amb majúscula

PUIGDEVALL i DIUMÉ, Narcís; MELCIÓ, Josep M.

Vells camins i antics hostals de la Garrotxa.

Libres de Batet. Olot, 2002.

El tema dels camins i les vies de comunicació a Olot i la Garrotxa és i ha estat segurament assignatura pendent i una qüestió polèmica que ha condicionat més que qualsevol altra el desenvolupament econòmic de la comarca i ha imprès la peculiar idiosincràsia dels olotins. Per això, el llibre de recent aparició *Vells camins i antics hostals de la Garrotxa*, de Narcís Puigdevall i Josep M. Melció, no esdevé un recull anecdòtic de rutes perdudes, paisatges romàntics i establiments en desús —alguns fins i tot desapareguts—, malgrat que de tot això també n'hi ha en el text.

Els hostals no sempre han estat el mateix, depenent de si han fet aquesta funció en una època o en una altra. I gairebé tots els masos, si més no els de la vora dels camins més principals, han acollit viatgers (han fet d'hostal) en un moment o en un altre en cas de necessitat. Amb la lectura d'aquesta obra endevinarem quines han estat les veritables necessitats de la gent per tal de relacionar-se i comerciar amb les comarques veïnes i com aquestes necessitats han prioritzat uns o altres trajectes a través dels anys, sobretot si ho comparem amb les vies actuals més transitades.

El llibre parla, en definitiva, de comunicació amb majúscules, sobretot perquè fins fa ben poc el desplaçament físic dels ciutadans era l'únic mitjà per a la trobada i l'intercanvi. Els camins i els hostals han estat suport del viatger, però també testimonis muts de tractes i ventures no escrites.

Sobre el conflicte de les comunicacions a la Garrotxa, els projectes de la C-150 d'Olot a Girona, l'Eix transversal, la «carretera de la vergonya», els túnels de Bianya, la variant de Castelltollit (que ja s'està acabant) o el túnel de Bracons (encara per encetar) han enfrontat en cada cas els interessos econòmics de la comarca i n'han modificat comportaments i estratègies; i també ho va fer el carrilet que menava cap a Girona

per Amer al seu temps. Bé que això s'escapa del guió del llibre que ens ocupa, el tema admet una reflexió permanent.

El sumari està estructurat en set capítols: *De la Garrotxa al Pla de l'Estany, per Santa Pau, Cap a Osona, Els camins del Ripollès, Fluvià avall, Entre el Fluvià i la frontera, De la Vall de Bas a la Vall d'Hostoles i, l'últim, Entre el Brugent i el Llómene*. L'edició és acuradíssima, com ens té acostumats l'editora Llibres de Batet. Les fotografies dels masos i les rutes, extraordinàriament pulcres, no escatimen les imatges ineludibles dels entorns i el paisatge. No és un llibre de lectura en si mateix, sinó de consulta, sobretot per a excursionistes habituals o caminadors impenitents. La documentació que conté és abundosa, amb referències cronològiques, històriques i bibliogràfiques. L'obra esdevé un homenatge pòstum a Narcís Puigdevall que Josep Maria Melció, en Mel, ha sabut portar a la llum.

Joan Oller

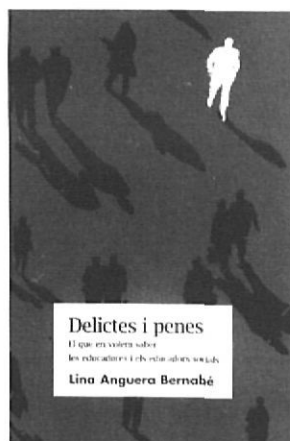

El món penitenciari

ANGUERA, Lina.

Delictes i penes. El que volem saber les educadores i els educadors socials.

Universitat de Girona.
Col. Educació social, núm. 9.
Girona, 2001. 243 pàgines.

El llibre *Delictes i penes. El que volem saber les educadores i els educadors socials* és el recull de l'experiència de Lina Anguera durant les seves pràctiques com a alumna d'educació social en un centre penitenciari de Catalunya.

Des de la desconexió inicial, des de les preguntes de les usuàries del Departament de Dones... sorgeixen, durant més de tres mesos, tot un seguit d'interrogants, de reflexions, de descobriments complexos, d'informacions, reclamacions, patiments, paraules i gestos. Aquesta voluntat de disciplinar l'acció i l'interès propis són el motor i la motivació que ha sostingut l'estructura i el contingut de tot el llibre.

L'autora elimina els obstacles legals, normatius i existencials a aquelles persones que volen fer una aproximació a l'àmbit penitenciari —voluntariat, alumnes en pràctiques, participacions esporàdiques, entitats

col·laboradores...— i dona uns continguts bàsics de codi penal, llei processal i llei penitenciària per fer més eficaç la seva tasca.

Les persones sensibilitzades pel tema, les que volen fer una aproximació al món penitenciari, les entitats involucrades, els voluntaris, tots ells, llegint aquest llibre, podran realitzar la seva tasca de forma més eficaç, ja que hi trobaran un referent adequat que facilitarà la seva participació.

L'autora es situa en el context comunitari d'aquelles persones privades de llibertat, en forma part i entén les necessitats i complexitats socials. Anguera té una vocació de donar resposta a les seves necessitats humanes, d'informar i ajudar els qui han comès un delictes.

Avui, que cada vegada més es valora la importància que l'activitat voluntària sigui responsable i coordinada amb l'organització i que és més necessari que les entitats i els voluntaris coneguin la legislació bàsica i la normativa interna penitenciària, així com la dinàmica dels col·lectius als quals va dirigida la seva prestació, aquest llibre és formació i informació que ajuda al funcionament, a les activitats, a l'acció de la societat per a la participació i implicació en el món penitenciari.

Joan Ramon Rojo

sobre la cuina empordanesa. Roses: Ajuntament de Roses/Diputació de Girona, 1999. 260 p.

REIXACH, Jaume. *El dia que em vaig conèixer*. Riells i Vilabrea: Ajuntament de Riells i Vilabrea, 2001. 257 p.

RIBAS i MORA, Maria Carme. *El meu pare patia la malaltia d'Alzheimer*. Girona: l'autora, 2000. 69 p.

RIBAS, Pasqual. *Òbits, fossars i enterraments en el paviment de l'església de Santa Maria de Castelló d'Empúries*. [s.l.]: Edició de l'autor, 2001. 148 p.

RIEGO, Bernardo. *La introducció de la fotografia en Espanya: un reto científico y cultural*. Girona: CCG, 2000. 256 p.

RIGAU i RIGAU, Antoni Maria. *El teixit de la memòria: articles d'Antoni Maria Rigau i Rigau (1946-2000)*. Girona: Amr Publicitat, 2001. 1.424 p.

RUYRA, Joaquim [editat per Àlvar MADUELL]. *Quatre fulls dispersos de Joaquim Ruyra*. Barcelona: Argra Trading, 2000. 85 p.

SAGRERA, Jordi; NOLLA, Josep Maria. *La catedral de Girona: redescobrir la seu romànica*. Girona: Ajuntament de Girona, 2000. 123 p.

SAGUER, Neus. *Un tres i fora: itineraris per aprendre a escoltar, comptar i repartir sardanes*. Girona: CCG, 2001. 224 p.

SALA, Joan. *Josep Berga i Boix, intèrpret d'una època (1873-1914)*. Olot: Carme Simón, 2000. 134 p.

SALA, Jordi. *L'estètica de Josep Carner: la poesia de tema amorós*. Barcelona: Publicacions de l'Abadía de Montserrat, 2000. 288 p.

SALLET, Aristides. *Roques a flor d'aigua*. Girona: CCG, 2001. 96 p.

Postmedieval i preindustrial

EGEA CODINA, Antoni. *Figueres als segles XVI i XVII*. Quaderns d'Història de Figueres, vol. 2, 1999.

La història urbana és una de les línies d'investigació més interessants derivades de l'escola dels *Annals*. Les obres modèliques, com les de Pierre Deyon sobre Amiens o Bartolomé Ben-nassar sobre Valladolid, suposen un estudi integrat dels marcs econòmic, social i demogràfic, on tenen lloc les diferents activitats d'una ciutat de l'Antic Règim, o allò que Jan de Vries ha anomenat la ciutat postmedieval preindustrial (*European Urbanization 1500-1800, 1984*), és a dir, la ciutat en el temps modern.

Un magnífic exemple de l'aplicació d'aquesta línia d'investigació és la que ens proporciona el treball d'Antoni Egea Codina sobre la Figueres dels segles XVI i XVII.

L'autor, que ja havia avançat prèviament treballs parcials on es documentava l'evolució urbana de la ciutat, publicats en els *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, ens proposa ara una visió integrada de la ciutat, en la qual els esdeveniments polítics són un simple marc temporal en què es desenvolupa la vida de milers de figuerencs anònims.

És un període en què Figueres començà a esdevenir la ciutat més important

de l'Empordà, mercès al comerç que li propiciava la seva situació en un privilegiat encreuament de camins. La relativa situació de pau anterior a la guerra dels Segadors va permetre el progrés de les manufactures de pells, així com dels mercats i de les fires. Al seu costat van créixer esglésies i convents i tota mena de serveis, mentre la ciutat anava engrandint el seu perímetre.

Per documentar-nos sobre aquests aspectes, la gran aportació de l'autor ha estat la revisió dels protocols notariaus que es troben a l'Arxiu Històric de Girona, sobretot el centenar de volums de la dècada 1600-1609. S'hi ha pogut identificar el nom, la professió, dades sobre la vida quotidiana i a vegades l'origen de més d'un miler de figuerencs que van requerir la intervenció d'un notari. Certament que no totes les activitats humanes queden reflectides en aquests protocols, però la informació que l'autor ha pogut extreure'n les fa, sens dubte, una font avantatjosa d'informació. De forma complementària, l'autor ha consultat també el capbreu de Figueres del monestir de Santa Maria de Vilabertran, actes de visites pastorals i correspondència de diversos pobles, que proporcionen valuoses informacions sobre els dominis del cenobi i dels censos que rebia, així com dades sobre la revolta castellana de 1640 i les epidèmies de pesta de 1650-1653.

El resultat és una obra rigorosa en el seu contingut, però estructurada en capítols curts, dins els paràmetres d'un format de divulgació, propi de la sèrie. Una obra que, tant pels seus continguts com per la metodologia emprada, ultrapassa el seu àmbit estrictament local i fa una important aportació a la història moderna del nostre país, alhora que es converteix en un bon exemple a seguir per a moltes altres poblacions.

Àngel Bosch i Lloret

Un retrat històric imprescindible

HERNÁNDEZ I BAGUÉ, Santiago. **Palafrugell i el suro (Feina i gent dels inicis de la indústria a la postguerra)**. Quaderns de Palafrugell, núm. 11. Coeditat per l'Ajuntament de Palafrugell i la Diputació de Girona. Palafrugell, abril de 2002. 240 pàgines.

Palafrugell i el suro és, evidentment, un llibre local, perquè les dades i les vivències que descriu són les d'aquesta vila del Baix Empordà. Però tant per la transcendència i el lideratge que va tenir la indústria palafrugellenca en el sector surer durant el període descrit com per les inevitables similituds amb altres poblacions del mateix perfil, aquest llibre és un retrat

històric imprescindible per comprendre'n coses essencials. Per exemple, perquè s'hi van produir moments d'extraordinària activitat cultural i social, molt superiors a la d'avui, sobretot si es comparen les poblacions i l'estabilitat social i econòmica d'aquells temps i d'ara; i per interpretar amb més fonament la nostra realitat contemporània a les viles sureres, sense cap dubte condicionades pel tarannà i pels esdeveniments sorgits a l'ombra d'aquest complex aglomerat d'indústria, societat, economia i cultura pastat a l'entorn del suro.

Palafrugell i el suro pren aquesta activitat industrial com a eix, però al seu entorn reconstrueix pràcticament la història de Palafrugell, perquè busca els enllaços de l'activitat productiva amb els esdeveniments polítics (la Gran Guerra, els fets del 34...), les entitats corporatives i gremials, l'evolució de la tecnologia pròpia i de la general (com el telèfon o l'automòbil), l'urbanisme local, l'assistència sanitària, la situa-

ció de la dona i els moviments polítics i sindicals.

Santiago Hernández (Amer, 1948) ja tenia molta feina feta quan va rebre l'encàrrec d'escriure aquest llibre. Historiador interessat en el món surer, és també autor d'*El món del suro*, que duu el número 9 de la col·lecció de Quaderns de la Revista de Girona. Per tota aquesta feina prèvia, coneixia prou bé els autors que l'havien precedit i per això és pot dir que *Palafrugell i el suro* supera en capacitat narrativa, en compilació interdisciplinària, en simplificació tècnica i, naturalment, en actualització, les obres tradicionals signades per Ramir Medir.

No obstant això, per centrar-se en Palafrugell ha necessitat afegir-hi «140 matins» d'investigació, tal com diu en el text introductor. Sobretot perquè ha tingut la sort de trobar-se amb dos centres que són deus riquíssimes de documentació: l'Arxiu Històric i el Museu del Suro de Palafrugell, als responsables dels quals Hernández sap agrair també la feina d'investigació. És important que ho faci i que en parlem aquí, perquè si els llibres com *Palafrugell i el suro* són síntesis assequibles i manejables d'altíssim valor, convé convidar tothom en general a visitar els centres on s'han documentat i on tenim dipositada la nostra història. Sobretot els centres que, com els de Palafrugell, no

romanen estàtics administrant un patrimoni sinó que treballen per augmentar-lo constantment i per fomentar-hi la investigació. Per això és possible trobar-hi sempre informació inèdita, nous elements.

I pel mateix motiu convé convidar Santiago Hernández i els responsables de la col·lecció de Quaderns de Palafrugell a completar l'estudi. Perquè si una cosa sap greu d'aquest llibre és que el subtítol ens indica que abasta fins a l'acabament de la Guerra Civil i, tant els precedents, com la guerra, com la represa de l'activitat, amb totes les implicacions polítiques i econòmiques, hi són tractats molt més superficialment que la resta.

D'altra banda, no podem oblidar que la indústria i la societat sureres a Palafrugell, de la postguerra al 2000, han passat a un segon terme i han viscut vicissituds determinants, com els tancaments definitius i les profundes transformacions que han estat capaços de fer els que han acceptat el repte de continuar, la qual cosa forneix matèria suficient per a un altre volum. I, finalment, un altre retret: la manca de cura dels editors, que deixen publicar el llibre amb el text de continuïtat penjat i inacabat a la plana 223, en plena explicació dels fets del 1934.

Enric Serra Amat

Església catòlica i administració pública

GUTIÉRREZ DEL MORAL, Mª Jesús.
Confesiones religiosas i administraciones públicas. Las relaciones en Girona (1914-1996).
Editorial Scripta, 2001.

La tradicional catolicitat del poble espanyol ha propiciat una intensa relació entre l'administració pública i l'Església catòlica, que tant s'ha pogut observar a nivell estatal, autonòmic, provincial com local. Els darrers anys aquesta relació s'està fent extensiva a d'altres confessions religioses, ja d'una manera restrictiva després del Concili Vaticà II i molt més oberta després de la transició política.

El llibre de la professora Gutiérrez del Moral estudia a fons aquesta relació institucional en un període tan dens en canvis polítics i de mentalitat com ho és el que transcorre entre els anys 1914 i 1996. I ho circumscriu molt especialment a les corporacions públiques gironines —Diputació, Ajuntament i darrerament Universitat de Girona—, sense desentendre's del context general del país dintre del qual es mouen les entitats locals.

Mancomunitat, dictadura, guerra i postguerra, règim del general Franco i finalment democràcia. En tan diverses situacions es va movent aquesta relació que, si bé en alguns casos és de simple i clara ajuda del poder civil a organitzacions

SERRA i FEU, Ricard. *Ripollès; Annexos, Cerdanya i Catalunya Nord: delimitació geogràfica-llegendes-relats excursionistes*. Comarques i subcomarques de Catalunya, t. 2, vol. 4. Barcelona: ed. de l'autor, 2000. 283 p.

SERRA, Rosa; RIVAS, Rosa. *S'ha acabat, amor meu: parlem de la separació*. Barcelona: Pòrtic, 2000. 155 p.

SHEERIN, Siobhán. *A cal metge*. Girona: Rey Edicions, 2000. 20 p.

SHEERIN, Siobhán. *Anem a comprar*. Girona: Rey Edicions, 2000. 20 p.

SHEERIN, Siobhán. *El germanet*. Girona: Rey Edicions, 2000. 20 p.

SHEERIN, Siobhán. *És meu*. Girona: Rey Edicions, 2000. 20 p.

SITJAR, Miquel. *Campelles*. Campelles: Ajuntament de Campelles, 2000. 406 p.

TALLEDÀ, David. *Què pensa... Gerard Quintana*. Barcelona: Dèria Editors, 2000. 124 p.

Taller d'escriptura del CEIP, Escola Annexa-Joan Puigvert. *El passadís dels contes. Lletres de Pirita*. Girona: Universitat de Girona, 2001. 56 p.

TÀPIES, Maria. *Premis Arquitectura Comarques de Girona*. Barcelona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2000. 53 p.

TERRICABRAS, Josep Maria. *Raons i tòpics: catalanisme i anticatalanisme*. Barcelona: La Campana, 2001. 199 p.

TORMO, Jordi. *Una passejada pel romànic del Baix Empordà*. [s. l.]: Consell Comarcal del Baix Empordà, 2001. 118 p.

TORRENT i ALABAU, Josep. *Encara en queden*. Barcelona: Grup Promotor d'Ensenyament i Difusió, 2000. 112 p.

TROTMAN, Clare. *Un dia a la platja: quina hora és*. Girona: Rey Edicions, 2000. 20 p.

de caràcter eclesial, en la majoria de les actuacions hi ha una contrapartida. Es tracta sovint d'una contractació de serveis que necessiten els centres hospitalaris i assistencials, serveis que l'estament eclesiàstic facilita a uns preus molt mòdics. També es presenta una estreta col·laboració en la conservació i restauració de monuments que, tot i ser propietat de l'Església, tenen un innegable interès general. També es tracta de venda, lloguer o cessió d'ús d'edificis de propietat eclesiàstica per a fins de caràcter civil, generalment cultural o docent.

L'autora estudia a fons el tema i el desenvolupa sistemàticament i d'una manera exhaustiva i amb tot detall. Per una part el treball ofereix un veritable interès històric i per l'altra contempla els aspectes de caràcter jurídic que afecten cadascun dels contractes relacionats.

En aquesta obra es reflecteix en tota la seva extensió i amplitud la noble labor que la Diputació va realitzant en el camp assistencial, en el cultural i en general i molt específicament en el de la conservació del patrimoni artístic i arqueològic de les nostres comarques, fet que justifica plenament que la corporació hagi fet possible l'edició d'aquest acurat i minuciós treball d'investigació i de síntesi.

Els constructors d'una ciutat

DOMÈNECH I CASADEVALL, Gemma. **Els oficis de la construcció a Girona. 1419-1833.**

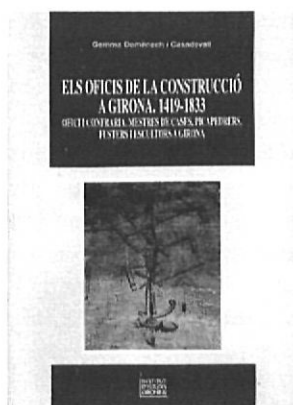
Col·lecció de monografies de l'Institut d'Estudis Gironins, núm. 17. Girona, 2001. 430 pàgines.

El paisatge urbà no és pas fruit de l'obra capriciosa de l'atzar sinó el resultat de l'acció continuada dels ciutadans que hi viuen i que el viuen, que el transformen modelant la seva fesomia segons les necessitats de cada època i les vicissituds dels moments històrics successius. La configuració de les ciutats a través del temps és, doncs, l'herència material més visible dels homes i dones que l'han governada, de les institucions civils i religioses que n'han impulsat els grans monuments, dels prohoms amb possibles per edificar-hi. I, més directament, d'aquells veïns la missió dels quals ha estat donar forma, amb més o menys capacitat, amb més o menys (o cap) voluntat de transcendència i lluïment, al suport físic de les ciutats: els seus edificis.

El llibre de Gemma Domènech (Girona, 1970), una versió resumida de l'encomiable esforç de recerca que va culminar en la seva tesi doctoral, se centra, precisament, en aquells que amb el seu ofici han estat al llarg del temps els responsables més immediats de la construcció —i reconstrucció quan ha calgut, que no han estat poques vegades— de l'estructura urbana

de la ciutat de Girona entre els segles XV i XVIII: els picapedrers, els mestres de cases, els fusters i els escultors. Destaca en aquest llibre un monumental inventari de noms, més de 1.300 individus, alguns (els menys) relativament coneguts gràcies a la transcendència de la seva obra, i altres, la majoria, personatges l'únic objectiu dels quals fou el desenvolupament del seu ofici per tirar endavant la família i el taller. Una relació de noms que és també un immens portal obert a futures recerques que puguin anar completant les siluetes d'aquests mestres, artesans i artistes, d'una manera individualitzada.

Aquest estudi, això no obstant, no pretén únicament treure a la llum noms i cognoms, confegir una genealogia profusa i documentada, però esquemàtica al capdavant, sinó que també aborda l'anàlisi global del col·lectiu socioprofessional sobre el qual dirigeix la seva mirada. L'aproximació a la condició social, econòmica i laboral, a l'organització i jerarquització dels oficis descrits, se'ns presenta en el treball de Domènech a través de la Confraria dels Sants Quatre Màrtirs, una organització on convergeix el doble vessant devocional i professional de mestres de cases, picapedrers, fusters i escultors i que l'autora utilitza com a fil conductor per anar teixint la seva anàlisi. Aquest treball, en definitiva, té com a objectiu (amb una edició

oportunament esporgada, però no mancada, de la profusió de citacions tan habitual en el gènere de les tesis doctorals) aproximar el lector a la realitat d'un col·lectiu sociolaboral que, bé amb voluntat de millorar i embellir el paisatge gironí, bé amb l'interès més prosaic de guanyar-se la vida amb la pràctica del seu ofici, va bastir, pedra sobre pedra, una ciutat que avui fa del seu patrimoni urbà antic la seva principal ensenya.

Carles Ribera

Deu itineraris pels Aiguamolls de l'Empordà

FELIU, Ponç i LLOBET, Toni.
**Parc Natural dels Aiguamolls
de l'Empordà. Guia d'itineraris.**
Brau Edicions.
Figueres, 2001. 117 pàgines.

A punt de complir-se vint anys de la creació del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà es publica, per primera vegada, una guia

d'itineraris per conèixer-lo. El mateix director del parc, Josep Espigulé, diu a la contraportada del llibre: «Feia temps que el parc necessitava aquesta eina, completa i divulgadora, molt útil per als nombrosos visitants». Sens dubte l'aparició d'aquesta guia es pot interpretar com un símptoma de la salut del parc: superada l'etapa de les campanyes de defensa i quan la conservació comença a donar els seus fruits, és molta la gent que no només el coneix sinó que també el visita i, el que és més important, el respecta. Ha arribat ara el moment de donar a conèixer en tota la seva amplitud i diversitat el territori, amb rigor científic però també amb afany didàctic i divulgador.

També és molt significatiu qui en són els autors: Ponç Feliu i Toni Llobet, dos joves naturalistes seduïts ambientalment des de la seva infància pel mateix parc. Tots dos són membres de l'APNAE (Associació d'Amics del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà) i han conegut el parc de la mà d'alguns dels seus molts col·laboradors, entre els quals hi ha Jordi Sargatal, que és qui n'escrivi el pròleg. És en aquest sentit, doncs, que el llibre neix, com no podia ser d'altra manera, *de dins* el mateix parc, «de la inspiració d'un paisatge viu que sedueix i d'uns Campaments de Natura» als quals

van participar quan tenien 10 o 11 anys els dos autors. Igualment significatiu és qui l'edita, Brau Edicions, de Figueres, editora de moltes altres guies que han contribuït a la difusió del patrimoni de la comarca.

La guia s'adreça a tots els visitants, en el sentit més ampli, des de l'ornitòleg experimentat fins a la família que descobreix per primera vegada els Aiguamolls de l'Empordà. En aquest sentit, us puc assegurar que el llibre compleix amb escreix aquest objectiu. D'ençà de la seva publicació he pogut veure molts visitants passejant pel Cortalet, el Matà, l'estany de Vilaüt o l'illa de Caramany amb el llibre a la mà o consultant-lo plàcidament a l'interior d'alguna de les guaites del parc.

El volum s'inicia amb una breu introducció on s'explica la història del parc, la seva importància, les activitats que s'hi duen a terme, la forma d'utilitzar la guia i consells pràctics abans d'iniciar la visita. A partir d'aquí comença la descripció dels seus itineraris, pensats bàsicament per fer a peu, tot i que alguns també es poden fer en bicicleta, a cavall o en cotxe. Cada un es troba magníficament il·lustrat per una mostra de la flora i la fauna pròpia de cada indret (ja sigui amb dibuixos al costat del text o amb làmines temàtiques), un mapa on s'assenyala el recorregut a seguir (amb indicació del lloc de sortida,

d'arribada i la durada estimada) i els centres d'interès a visitar, fotografies de paisatges representatius o elements d'aquests paisatges. Cada itinerari comença amb una petita descripció dels trets que el singularitzen i alguns consells pràctics a tenir en compte (millor època de l'any per fer-hi la visita, el públic a qui pot interessar, possibilitat d'enllaços amb altres itineraris, etc.). El text destaca pel seu sentit pràctic i entenedor, i compagina les indicacions de guiatge i direcció amb una relació dels centres d'interès. A les últimes pàgines de la guia apareix l'índex d'espècies il·lustrades, de gran utilitat per al lector. En canvi, s'hi troba a faltar un índex toponímic que ajudés a localitzar els indrets i paratges que es troben dins l'àmbit del parc.

El llibre es va presentar a Girona el 14 d'abril d'enguany. Jordi Sargatal fou la persona escollida pels autors per fer-ne la presentació, davant un nombros grup de gent de procedència molt diversa que omplia de gom a gom la sala d'actes de la Fontana d'Or amb el nexa comú d'estimar els Aiguamolls i els espais naturals. Com digué el mateix Sargatal, l'aparició d'aquesta guia demostra que el Parc dels Aiguamolls és avui una realitat i, sobretot, una realitat que té futur.

Anna Ribas

Lluís Albert, un home apassionat

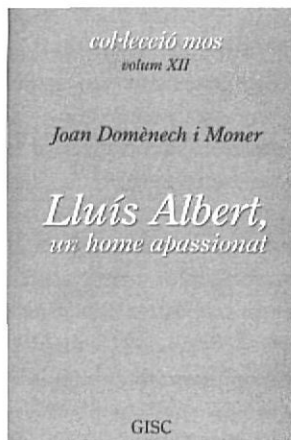
DOMÈNECH I MONER, Joan.

**Lluís Albert,
un home apassionat.**

Col·lecció Mos, volum XII.
GISC, Girona, 2001. 376 p.

La figura de Lluís Albert i Rivas és força atípica dins el món musical de les comarques gironines i, per extensió, de tot Catalunya. Ho és perquè, tot i que ha fet de la música, i més concretament de la sardana, la seva professió, la seva obra abraça molts altres terrenys, com ara les lletres, la musicologia i la composició. A tall d'exemple: el fet de tocar un instrument, que és generalment l'única raó de ser de la majoria de músics professionals, per a ell ha estat una eina més en el treball de creació amb els trets culturals del nostre país, que té en la sardana un dels seus estendards més distintius.

Nascut l'any 1923 a Barcelona, fill d'una família arrelada a l'Escala (fou nebot i fillol de l'escriptora Caterina Albert), i malgrat que va realitzar els seus estudis a la capital catalana, la seva producció està íntimament vinculada a l'Empordà. El seu llegat ha estat prolífic: com a musicòleg ha publicat un extens nombre d'articles sobre la història de la sardana (especialment controvertit fou el llibre *Contra la falsa sardana*, on l'autor es lamentava de la moda de ballar els *arts* amb els braços baixats), la música popular o els compositors catalans dels segles XIX i XX. També ha estat col·laborador i director de múltiples formacions, com ara orquestres

professionals i corals amateurs, compositor, conservador i difusor de l'obra de Víctor Català, etc.

La biografia que en fa Joan Domènech parteix d'una mútua i llarga relació d'amistat amb el músic escalenc; l'autor enfoca el seu treball des de l'admiració cap al biografat, una admiració que es deixa albirar en cada paràgraf. Estructurat per capítols (cada un dedicat a un aspecte concret de les diverses facetes de Lluís Albert: la infantesa, l'instrumentista, el compositor, el patriota, l'home, etc.), el llibre és un repàs exhaustiu i perfectament ordenat dels textos, noms, llocs i dates que formen part del seu currículum, inclouent-hi tota mena de detalls del seu desenvolupament cronològic i el seu tarannà vivencial. L'escriptura de Joan Domènech és del tot adient al tema que l'ocupa: puntual i entenedora, fàrcida també d'un estil marcat per la complicitat afectiva. El text va acompanyat, a més, per un bon nombre de fotografies de les etapes vitals del compositor (algunes potser innecessàries, a judici de qui subscriu).

A part dels fets biogràfics pròpiament dits, el llibre resulta interessant en diferents capítols perquè permet resseguir indirectament quina ha estat la situació de la música a Catalunya durant la segona meitat del segle XX. Així, juntament amb la inclusió de les lúcides opinions de Lluís Albert es constata la migrada existència de la música anomenada «clàssica». També la visió del músic es torna pessimista pel que fa al futur de la identitat nacional, i més per a un defensor de la tradició en els costums populars, com és el seu cas. És un panorama que certament no convida a l'eufòria, però que, per a bé o per a mal, constitueix la realitat dels nostres dies i del futur immediat, que sembla inexorable.

Albert Bosch Vilalta

Una Girona poc il·luminada

ALBERCH, Ramon; ANTÓN, Javier;
JIMÉNEZ, Montserrat; QUER, Josep.

**Girona a l'època
de la Il·lustració.**

Centre d'Estudis Històrics i Socials.
Girona, 2001. 256 pàgines.

No estic del tot segur que el segle XVIII gironí —i català— sigui un període poc freqüentat per la historiografia, afirmació que ha passat a ser una mena de figura retòrica en els estudis setcentistes. Si més no, si hi posem al costat buits més clamorosos, sense sortir de l'edat moderna. Perquè, ¿què sabem de la Girona cincentista? I de la siscentista? No gaire res, la veritat. Els autors del llibre que

tractem aquí ho saben millor que jo. En definitiva: el Setcents ja fa temps que rep una atenció continuada per part d'historiadors de disciplines varies, cosa que aplaudim.

El títol del volum pot resultar ambigu. Val a dir que un títol com «La Girona de la Il·lustració» o «La Girona il·lustrada» hauria estat una enganyifa. Si, d'una banda, el llibre aplega treballs que estudien aspectes parcials de la realitat global gironina del Setcents i, d'una altra, a cap no hi veiem brollar gaire «il·luminació», potser hauria estat més just dir-ne «Aspectes de la Girona del Setcents» o alguna altra denominació neutra per l'estil. He de confessar que els mots *il·lustració* o *il·luminisme* —nom que crec que s'hauria d'anar imposant per mer consens internacional—, aplicats a la realitat gironina setcentista, em fan un xic d'angúnia; i més ara, després d'haver llegit aquest llibre.

El volum és un aplec de tres treballs força diferents. Javier Antón tracta de «Morir a la Girona de la Il·lustració». Vista la inflació investigadora en aquesta temàtica, per un moment m'ha agafat un certa aprension. Felicitment, Antón no ha engaltat el tema a remolc de l'enfocament convencional que infinits treballs dels darrers decennis s'entesten a seguir. De fet, analitza en profunditat el fenomen i els seus entorns en un sector molt concret i homogeni: els canonges de la Seu morts entre 1700 i 1815 (155 individus en total). Amb tot, les exposicions de l'estat de la qüestió i les conclusions que es

deriven de les dades analitzades prenen validesa general. (Convé corregir expressions com «els *ars moriendi*» —p. 21 i *passim*— per «les *artes moriendi*», però; i no sé si hauríem de deixar aquesta expressió per a les medievals i adoptar la d'*arts de ben morir* per al període modern, essent com són tractats ben diferents). Escau destacar el gran rendiment extret per Antón dels fons documentals consultats, i s'agraeix la diversitat d'aspectes tractats i l'esforç en l'ordenació dels materials.

Si la recerca d'Antón és un aspecte parcial d'una investigació de llarg abast sobre la canonja setcentista, també el segon treball del present volum, signat per Montserrat Jiménez, hi està implicat. En efecte: Jiménez toca igualment el clos canonical, però en aquest cas es tracta d'un sol individu. Un individu conspicu, però: el canonge Dorca. «El filòsof amesurat. Les llums en una capital de corregiment» és una refosa —en estil de «trobar ric»— de la seva tesi de llicenciatura. S'hi exposen la biografia i el pensament polític i politicoeclesiàstic del canonge erudit: en el context tumultuós de l'Euro-

pa del tombant del s. XVIII, Dorca se'n apareix com un contradictori aferrissat de l'il·luminisme francès, defensor fervent de la jerarquia d'origen diví, de l'absolutisme monàrquic i pontifici.

Finalment, Ramon Alberch i Josep Quer són autors de «Textos per a la història de la Girona setcentista». La contundència de les seves conclusions no permet cap conjectura complaent: «En síntesi, lluny de la prosperitat assolida per altres indrets de Catalunya, la ciutat de Girona creix modestament sense rebre a transformar l'estructura econòmica i social de la ciutat». El panorama descrit és poc falaguer, certament: els avenços «són modestos i [...] es van alentint a mesura que avança el segle». I no perquè no sorgissin iniciatives noves —que tampoc n'hi hagué gaires—, sinó perquè no van trobar terreny adobat i van veure's desateses, o bé van ser combatudes sistemàticament. Alberch i Quer exposen sintèticament algunes de les causes de la paràlisi. El gruix del treball consisteix en l'aplec de 13 textos pertanyents als àmbits més diversos, cadascun encapçalat per una breu introducció, que constitueixen l'exemplificació de les conclusions esmentades. Amb tot, no em sé estar de dir que els criteris d'edició dels textos són inadequats: no entenc per què s'ha de mantenir la servitud als sistemes de puntuació, accentuació i ús de majúscules del segle XVIII, quan el text s'adreça als lectors del segle XXI.

Pep Valsalobre

Metro-Goldwyn-Molinas

MOLINAS I FALGUERAS, Lluís.
La Costa Brava, un plató per al cinema
Gràfiques Agustí.
Palafugell, 2002. 109 pàgines.

A l'Empordà petit el *genius loci* no s'ha extingit. Lluís Molinas, un dels seus millors representants, no defalleix. Continua —com sempre— treballant per poder compartir les seves recerques i aficions. Com ell recorda sovint, cal que ens rodegem de les coses que ens agraden.

En el decurs dels anys no ha parat com a actor, antiquari, escriptor, editor, col·leccionista, *showman*, promotor cultural, divulgador de les Gavarres, protector de Fitor i estudiós de les arts escèniques. I per mèrits propis s'ha convertit en un polifacètic popular i contumaç.

A més d'això, la seva vessant com a publicista no és negligible als mitjans de premsa comarcal. Ara és articulista, però la seva periodística va néixer amb el conreu de l'entrevista, gènere mitjançant el qual va tenir la possibilitat de conèixer de ben a prop l'entorn cinematogràfic i els seus protagonistes. Per a un mitòman confès això era un veritable plaer. I aquesta és la circumstància que li ha permès recordar els records dels millors anys de la *Costa Brava films*.

La Costa Brava, un plató per al cinema és, doncs, un

reportatge viscut de les pel·lícules rodades al litoral i el rerepaís, però alhora un catàleg comentat de les, diguem-ne, «Girona Productions».

És una història que arrenca amb *L'Âge d'Or* de Buñuel (1930) i que per ara s'esgota amb *Pasión de hombre*, de José Antonio de la Loma (1988). Quasi seixanta anys i seixanta-quatre pel·lícules.

L'edat d'or costabravenca se situa en les dècades dels anys 50 i 60 (s. XX). A mesura que la destrucció i embrutiment del paisatge van augmentar, l'interès del cinema va disminuir. La correspondència és directa.

A hores d'ara el coster sembla únicament apte per a espots televisius de tall «mediterrani». Cadaqués resisteix. Lluís Molinas ho expressa així: «Ara les llums d'aquest plató s'han apagat. Només ens resta el record d'una època daurada, com aquella "resplendor a l'herba"».

Carles Sapena